

1001-8.TK 144.2022

SK 94/22

SK 94

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku ze skargą konstytucyjną J. Z. i M. M. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 17 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz. U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.) w zakresie, w jakim „stwarza konieczność umorzenia postępowania zainicjowanego ponownym wnioskiem złożonym na podstawie (...) art. 8 ust. 2a w zw. z (...) art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1693) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604) ze względu na fakt, iż uprzednio wniosek oddalono z powodu upływu terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z dnia 20 lutego 1993 r. (Dz. U. Nr 36, poz. 159)”, z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 41 ust. 5 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 17 § 1 pkt 7 ustawy - Kodeks postępowania karnego w zakresie, w jakim „stwarza konieczność umorzenia postępowania zainicjowanego ponownym wnioskiem złożonym na podstawie (...) art. 8 ust. 2a w związku z (...) art. 8 ust.

1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1693) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604) ze względu na fakt, iż uprzednie postępowania umarzano z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej określonej w (...) art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. (...), która wystąpiła z tego powodu, iż uprzednio wnioski oddalono ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z dnia 20 lutego 1993 r. (Dz. U. Nr 36, poz. 159)”, z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 41 ust. 5 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji

- na podstawie art. 42 pkt 7 oraz art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) -

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie podlega umorzeniu na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

UZASADNIENIE

J. Z. i M. M. (dalej także: Skarżący) wystąpili do Trybunału Konstytucyjnego ze skargą konstytucyjną, przytoczoną na wstępie niniejszego stanowiska.

Skarga ta została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego i prawnego.

Roszczenia dotyczące zadośćuczynienia związanego z represjonowaniem ojca Skarżących - W. Z. przez organy byłego ZSRR były przedmiotem czterech odrębnych postępowań prowadzonych w pierwszej instancji we właściwych miejscowo sądach wojewódzkich i okręgowych.

W ramach pierwszego z tych postępowań, przedmiotem rozpoznania sądu był, złożony na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149) [dalej: ustawa lutowa], dodanego ustawą z dnia 20 lutego 1993 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 36, poz. 159) [dalej: ustawa zmieniająca z dnia 20 lutego 1993 r.], wniosek osób bliskich W. Z. - J. Z., M. M. oraz A. Z. z marca 1995 r. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR.

Sąd oddalił ten wniosek postanowieniem z listopada 1996 r. wskazując na treść art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. i skutecznie podniesiony przez prokuratora zarzut przedawnienia. Sąd wskazał, że termin na złożenie wspomnianego wniosku upłynął w dniu 21 maja 1994 r. Przepis art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. wskazywał bowiem na możliwość zgłoszenia żądania wskazanego w jej art. 8 ust. 2a w terminie 1 roku od dnia wejścia w życie tejże ustawy.

Od tego orzeczenia wnioskodawcy złożyli zażalenie; sąd drugiej instancji, postanowieniem ze stycznia 1997 r., utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Kolejne (drugie) postępowanie o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR zostało zainicjowane wnioskami J. Z., M. M. oraz A. Z. z grudnia 1998 r. We wniosku, jako podstawa prawna roszczenia, został wskazany przepis art. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604) [dalej: ustawa zmieniająca z dnia 16 lipca 1998 r.].

Przepis art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. ma następującą treść:

„Art. 2. Prawomocne orzeczenie, wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oddalające żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy wymienionej w art. 1 ze względu na to, że represje miały miejsce na ziemiach, które obecnie nie należą do Państwa Polskiego, lub miały miejsce poza strefą operacji wojennych albo były stosowane po dniu 8 maja 1945 r., nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy w oparciu o ponowne żądanie zgłoszone przez osobę represjonowaną, a w razie jej śmierci - przez małżonka, dzieci lub rodziców.”.

W tejże sprawie sąd, postanowieniem ze stycznia 1999 r., umorzył postępowanie na podstawie przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., uznając, że przywołany przez wnioskodawców jako podstawa prawna roszczenia art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. nie zmienił sytuacji prawnej w przedmiotowej sprawie i nie dotyczył wnioskodawców, albowiem ich wcześniejszy wniosek oddalono wyłącznie z powodu przedawnienia roszczenia, a sprawa dotyczyła osoby aresztowanej, zgodnie z oświadczeniem wnioskodawców, na terenie obecnej Polski, a zatem w tego rodzaju sprawach można było przyznać odszkodowanie, gdyby wniosek złożono w terminie.

Od tego orzeczenia wnioskodawcy złożyli zażalenie; sąd drugiej instancji, postanowieniem z lutego 1999 r., zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Kolejne (trzecie) postępowanie co do tego samego przedmiotu (odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR) zostało zainicjowane wnioskiem J. Z., M. M. oraz A. Z. z października 1999 r.

W tejże sprawie sąd, postanowieniem z października 1999 r., umorzył postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Od tego orzeczenia wnioskodawcy złożyli zażalenie; sąd drugiej instancji, postanowieniem z listopada 1999 r., zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

Postanowieniem z marca 2000 r. Sąd Najwyższy oddalił wniosek J. Z., M. M. oraz A. Z. o wznowienie postępowania w sprawie, w której toczyło się trzecie postępowanie.

Wreszcie do czwartego postępowania w tej samej sprawie doszło na skutek wniosku J. Z. i M. M. (Skarżących) z kwietnia 2021 r.

W tej sprawie, jako podstawę roszczenia o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR, Skarżący wskazali przepis art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej.

Sąd, postanowieniem z września 2021 r, umorzył postępowanie w tej sprawie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

W uzasadnieniu postanowienia sąd wskazał, iż „podziela stanowisko prokuratora, że już ostatnie dwa wnioski (...) wniesione zostały w tożsamym stanie prawnym jaki funkcjonuje obecnie, bo już wówczas brak było ograniczenia czasowego do złożenia wniosku. Jednocześnie nie ma żadnego znaczenia w okolicznościach sprawy złożenie nowych wniosków dowodowych, bo wniosek (...) [inicjujący pierwsze postępowanie sądowe - przyp. wł.] oddalono nie z uwagi na brak dowodów represjonowania (...) [W. Z. - przyp. wł.], a ze względu na przekroczenie terminu do złożenia wniosku. Nie ma więc wagi argument, że nowy

wniosek kreuje odmienny stan faktyczny w sprawie, gdyż wskazuje na nowe dowody, twierdzenia, co uzasadnia możliwość ponownego rozpoznania sprawy, tym razem co do istoty. Podstawą bowiem rozstrzygnięcia nie był brak dowodów, a przedawnienie roszczenia.

Skoro też Sąd Najwyższy oddalił wniosek wnioskodawców o wznowienie (trzeciego) postępowania (...), postanowienie o umorzeniu postępowania z uwagi na powagę rzeczy osądzonej jest nadal prawomocne” (dołączony do skargi konstytucyjnej odpis postanowienia sądu pierwszej instancji z września 2021 r., s. 6).

Od tego orzeczenia wnioskodawcy (Skarżący) wnieśli zażalenie; sąd drugiej instancji, postanowieniem z października 2021 r., zaskarżone postanowienie utrzymał w mocy.

W treści uzasadnienia tego orzeczenia sąd drugiej instancji stwierdził, że: „[w] pierwszej kolejności należy uznać za nietrafny sformułowany przez pełnomocnika wnioskodawców zarzut naruszenia art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i stwierdzenie, że w przedmiotowej sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej ze względu na tożsamość podmiotów, tożsamość podstawy faktycznej i prawnej względem postępowania w sprawie (...) [wniosku inicjującego trzecie postępowanie - przyp. wł.], podczas gdy w (obecnie rozpoznawanej - przyp. wł.) sprawie (...) nie zachodzi tożsamość podstawy prawnej roszczenia względem któregośkolwiek z wcześniejszych (trzech - przyp. wł.) postępowań dotyczących zadośćuczynienia za krzywdę związaną z represjami (...) [W. Z. - przyp. wł.], które toczyły się z udziałem wnioskodawców (...). Wbrew odmiennym twierdzeniom autora zażalenia, (...) [sąd pierwszej instancji - przyp. wł.] prawidłowo uznał, iż w sprawie wystąpiła negatywna przesłanka procesowa (powaga rzeczy osądzonej). Zgodnie z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone. Z uwagi bowiem na podstawę prawną wniosku

inicjującego przedmiotowe postępowanie, a mianowicie art. 8 ust. 2a w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (t. j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1820, dalej: ustawa lutowa), należy wskazać, iż w zgodzie z art. 8 ust 4 cyt. ustawy w postępowaniu o odszkodowanie i zadośćuczynienie mają odpowiednie zastosowanie przepisy rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, z wyjątkiem art. 555 k.p.k. Rzeczywiście dostrzec należy, że w orzecznictwie niejednolicie przyjmuje się, czy w postępowaniach toczących się w przedmiocie roszczeń odszkodowawczych, powaga rzeczy osądzonej powinna być ujmowana przez pryzmat art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., czy też regulacji zawartej w postępowaniu cywilnym - art. 366 k.p.c. (...). Rzecz jednak w tym, że dyspozycje art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. oraz art. 366 k.p.c. są ze sobą w istocie treściowo zbieżne, stąd - wbrew odmiennym twierdzeniom skarżących - negatywna przesłanka procesowa, wynikająca z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., znajduje odpowiednie zastosowanie w postępowaniu toczącym się w przedmiocie odszkodowania dochodzonego w trybie ustawy lutowej (przepisów wskazanych w rozdziale 58 k.p.k.). Zgodnie bowiem z treścią art. 558 k.p.k. w sprawach o odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się tylko w kwestiach nieuregulowanych w niniejszym kodeksie, a tymczasem przeszkoda procesowa wiążąca się z zasadą *ne bis in idem* jest w k.p.k. uregulowana. Nie sposób podzielić argumentacji autorów zażaleń, że w przedmiotowej sprawie nie występuje przeszkoda procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Należy odnotować, że z perspektywy ww. przesłanki (...) konieczne jest istnienie w postępowaniu uprzednio prawomocnie zakończonym oraz aktualnie się toczącym zarówno tożsamości przedmiotowej, jak i podmiotowej. Wskazuje na to odpowiednio stosowany w postępowaniu toczącym się w przedmiocie roszczeń z ustawy lutowej zwrot <co do tego samego czynu tej samej osoby>. Negatywna przesłanka procesowa z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zachodzi wówczas, gdy uprzednio

prawomocnie zakończone zostało postępowanie co do tego samego czynu tej samej osoby, zaś nowe postępowanie pokrywa się z przedmiotem postępowania w sprawie już zakończonej, a także, gdy jego przedmiot jest częścią przedmiotu osądzanego w sprawie już zakończonej (...). Nie ulega wątpliwości, że w przedmiotowej sprawie postępowanie zostało zainicjowane wnioskiem (...) [J. Z. i M. M.], którzy występowali już jako strona w (trzech - przyp. wł.) sprawach (uprzednio już - przyp. wł.) prawomocnie zakończonych (...), zaś wnioskodawcy zarówno obecnie, jak i uprzednio dochodzili, na podstawie przepisów ustawy lutowej zadośćuczynienia za represjonowanie (...) [W. Z. - przyp. wł.] przez organy byłego ZSRR. Niczego też w tej materii nie zmienia odwołanie się do unormowań cywilistycznych. Przesłanka powagi rzeczy osądzonej w postępowaniu cywilnym stanowi podstawę odrzucenia pozwu lub nieważności postępowania. Zgodnie z definicją zawartą w art. 366 k.p.c. wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto pomiędzy tymi samymi stronami. Moc prawna wyroku (powaga rzeczy osądzonej wg k.p.c.) ogranicza się do bezpośredniego przedmiotu wyrokowania, zaś art. 1 k.p.c. określa rodzaje postępowania sądowego. Zachodziła zatem tożsamość roszczenia, skoro identyczne były nie tylko przedmiot, ale i podstawa sporu (...). Pożądanego przez skarżącego skutku nie mogło też odnieść odwołanie się do naruszenia art. 2 ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, tudzież art. 2 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez jego błędną wykładnię, skoro do tych okoliczności generalnie odniósł się zarówno Sąd I instancji w zaskarżonym postanowieniu, jak i uprzednio sądy orzekające w (...) [tej samej sprawie - przyp. wł.]. Skoro we wnioskach przedłożonych przez wnioskodawców,

które stanowiły podstawę dla tych (...) rozstrzygnięć (chodzi o rozstrzygnięcia zapadłe w trzech postępowaniach zainicjowanych przez osoby bliskie W. Z. - przyp. wł.), zdaniem ich autorów, przedstawiono odmienne okoliczności faktyczne, odpowiadające dyspozycji znowelizowanego art. 8 ust. 2a ustawy, to właściwą drogą - z punktu widzenia przepisów kodeksu postępowania karnego - dla poddania pod osąd argumentów podnoszonych aktualnie przez wnioskodawców co do okoliczności faktycznych przemawiających za uwzględnieniem ich wniosku było wzruszenie wspomnianych orzeczeń, kończących uprzednio postępowanie w sprawie, tych które zapadły pod rządami znowelizowanego art. 8 ust. 2a ustawy lutowej. Tego rodzaju próba została wszakże podjęta i jak już wyżej zaznaczono, postanowieniem z (...) marca 2000 r. (...) Sąd Najwyższy oddalił wniosek o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem (chodzi o postanowienie sądu drugiej instancji w sprawie zainicjowanej trzecim w kolejności wnioskiem J. Z., M. M. oraz A. Z. z października 1999 r. - przyp. wł.). W tej sytuacji nie sposób racjonalnie utrzymywać, że mamy do czynienia z <nową sprawą>, zaś Sąd I instancji niewłaściwie zastosował podnoszone w zażaleniach przepisy prawa.

Nietrafny był także zarzut naruszenia art. 8 ust. 2a ustawy lutowej i ponownie należy odwołać się tu do trafnej merytorycznie argumentacji Sądu I instancji. Nie było przecież możliwe rozpoznanie roszczeń wnioskodawców, jak wskazuje pełnomocnik - <co do istoty sprawy>, skoro wystąpiła przesłanka z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Na marginesie należy zauważyć, wbrew odmiennym twierdzeniom pełnomocnika, że w zaskarżonym orzeczeniu trafnie podkreślono, iż roszczenie oparte na treści art. 8 i 11 ustawy lutowej ma charakter cywilnoprawny i jedynie regulacje prawa cywilnego materialnego mogą decydować o jego przedawnieniu, w tym także o zmianach okresu tego przedawnienia. Wprawdzie dokonując nowelizacji ustawy lutowej w 1998 r. ustawodawca wprowadził regulację niwelującą prawomocność orzeczeń wydanych pod rządami uprzednio obowiązującego art. 8 ust. 2a ustawy, ale

przepis ten ma jednak zastosowanie wyłącznie w sytuacji, gdy uprzednio z roszczeniem wystąpił podmiot, nie mający cechy określonej w znowelizowanym przepisie, o którym mowa powyżej, co stanowiło uprzednio podstawę dla oddalenia jego roszczenia. Również fakt, iż w chwili obecnej zgłoszenie roszczenia o jakim mowa w art. 8 ust. 2a ustawy, nie jest obwarowane terminem, nie oznacza, iż w przypadku złożenia ponownego wniosku zawierającego takie roszczenie, można mówić o nowej sprawie, czy też innym roszczeniu. (...)

Niczego też w tej materii nie zmienia odwołanie się przez pełnomocnika wnioskodawców do uzasadnienia postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 grudnia 1998 r., wydanego w sprawie o sygn. akt SK 8/98. Skarżący wrywając z całego kontekstu jeden zwrot <znowelizowana ustawa wprowadziła rozwiązanie polegające na odebraniu prawomocnym orzeczeniom, zapadłym na podstawie zaskarżonego przepisu powagi rzeczy osądzonej>, zdaje się nie dostrzegać, że TK wskazywał *in concreto* na te prawomocne orzeczenia, wydane przed wejściem w życie ustawy, w których oddalono żądania odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy lutowej tylko ze względu na to, że represje miały miejsce na ziemiach, które obecnie nie należą do Państwa Polskiego, lub miały miejsce poza strefą operacji wojennych albo były stosowane po 8 maja 1945 r. (zob. OTK 1998/7/123). Tymczasem Sąd I instancji trafnie podkreślił (notabene podobnie jak i sądy poprzednio orzekające [...]), że przyczyna oddalenia żądania wnioskodawców była inna - złożenie wniosku ze znacznym przekroczeniem ustawowego terminu” (dołączony do skargi konstytucyjnej odpis postanowienia sądu drugiej instancji z października 2021 r., s. 7 - 11).

Zdaniem Skarżących, brak możliwości dochodzenia przez Nich roszczeń w oparciu o art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej wynika z tego, że „przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. stwarza konieczność umorzenia postępowania zainicjowanego ponownym wnioskiem złożonym na podstawie przepisu art. 8 ust. 2a w zw. z przepisem art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym

ustawą o zmianie ustawy lutowej z 16 lipca 1998 r. ze względu na fakt, iż:

- uprzednio wniosek oddalono z powodu upływu terminu przedawnienia o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 20 lutego 1993 r., jak również ze względu na fakt, iż:

- uprzednie postępowania umarzono z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej określonej w przepisie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., która wystąpiła z tego powodu, iż uprzednio wniosek oddalono ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z dnia 20 lutego 1993 r.” (skarga konstytucyjna, s. 15).

W ocenie Skarżących, zaskarżone regulacje naruszają zasadę ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 Konstytucji, dlatego że „wprowadzenie i stosowanie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* (...) uniemożliwia działanie przez organy władzy publicznej w sposób lojalny i uczciwy.

Istnienie przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* uniemożliwia również działanie organów władzy publicznej w taki sposób, aby osoby, którym oddalono wniosek o zadośćuczynienie/odszkodowanie w oparciu o przepis art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 20 lutego 1993 r., jak również osoby którym uprzednio umorzono postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. z tego powodu, że wcześniej wniosek oddalono w oparciu o przepis art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 20 lutego 1993 r. mogły układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie narażają się na prawne skutki, których nie mogli przewidzieć.

Przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* narusza w/w normę konstytucyjną, bowiem uniemożliwia budowanie w jednostce poczucia stabilności, a wręcz przeciwnie - może jedynie budować poczucie destabilizacji. Istnienie tego przepisu we wskazanym zakresie powoduje bowiem, że ustawodawca z jednej strony daje możliwość w tych samych sprawach wystąpienia z odpowiednimi roszczeniami bez ograniczenia jakimkolwiek

terminem. Z drugiej zaś strony, wbrew swoim intencjom wyrażonym podczas procedowania projektu ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - blokuje możliwość dochodzenia roszczeń osobom którym oddalono wniosek o zadośćuczynienie/odszkodowanie w oparciu o przepis art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 20 lutego 1993 r., jak również osobom którym uprzednio umorzono postępowanie na podstawie art. 17 § 1 pkt 7 i k.p.k. z tego powodu, że wcześniej wniosek oddalono w oparciu o przepis art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 20 lutego 1993 r.

Ww. okoliczności uwidaczniają daleko idącą niekonsekwencję ustawodawcy w tym przedmiocie i uzasadniają naruszenie, o którym mowa powyżej” (skarga konstytucyjna, s. 16 - 17).

Z kolei do naruszenia przez zaskarżone regulacje zasady poprawnej legislacji, wywodzonej z art. 2 Konstytucji, doszło, zdaniem Skarżących, „w taki sposób, że brak jest jakichkolwiek przesłanek, aby stwierdzić, że art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* obejmuje tylko te sytuacje, w których działający racjonalnie ustawodawca istotnie zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw.

Mając na uwadze przebieg procesu legislacyjnego ustawy zmieniającej ustawę lutową z 1998 r., jak również intencję ustawodawcy wyrażoną w uzasadnieniu Senatu do projektu noweli z dnia 16 lipca 1998 r. - brak jest jakichkolwiek przesłanek do stwierdzenia, aby intencją ustawodawcy było pozbawienie możliwości dochodzenia roszczeń na podstawie przepisu art. 8 ust. 2a osób, które z tymi roszczeniami wystąpiły wcześniej i wobec których upłynął termin przedawnienia wynikający z art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 1993 r.

Nowelizacja z 1998 r. jak wynika z powoływanego wcześniej uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie powołującego się na uzasadnienie Senatu do projektu ustawy zmieniającej ustawę lutową z 1998 r. - miała na celu:

- <(…) *moralne i materialne zadośćuczynienie wszystkich osób*

spełniających przesłanki z art. 8 ust. 2a i to bez względu na termin zgłoszenia żądania. (...)>, oraz aby:

- *<(…) osoby represjonowane jak i członkowie ich rodzin mogli dochodzić powyższych roszczeń bez jakichkolwiek barier i przeszkód>(…).*

Mając na uwadze powyższe, art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* narusza zasadę poprawnej legislacji, bowiem w tym konkretnym przypadku nie można mówić, aby ten przepis obejmował tylko te sytuacje, w których działający racjonalnie ustawodawca istotnie zamierzał wprowadzić regulację ograniczającą korzystanie z konstytucyjnych wolności i praw” (skarga konstytucyjna, s. 17 - 18).

Nadto, zdaniem Skarżących, „doszło do naruszenia zasady sprawiedliwości społecznej wpływającej z treści przepisu art. 2 Konstytucji RP”, „poprzez kreowanie nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli. (...)

Część osób, bowiem wbrew zasadzie sprawiedliwości społecznej może występować z roszczeniami określonymi w art. 8 ust. 2a ustawy lutowej bez ograniczenia jakimkolwiek terminem, natomiast część osób (znajdujących się w tożsamej sytuacji do Skarżących) ma zablokowaną możliwość występowania z tymi roszczeniami.

Osoby zgłaszające roszczenia przed dniem 14 sierpnia 1998 r. na podstawie aktualnego brzmienia przepisu art. 8 ust. 2a ustawy lutowej, wobec których upłynął termin przedawnienia o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z dnia 20 lutego 1993 r. (tak jak to miało miejsce w przypadku Skarżących) ustawodawca pozostawił bez jakiegokolwiek ochrony pomimo tego, że wcześniejsze zgłoszenie tych roszczeń przez Skarżących świadczyło jedynie o ich większej mobilizacji i dyscyplinie w stosunku do osób, które z takimi roszczeniami wystąpiły później.

Różnicowanie sytuacji tych osób, które złożyły wniosek o zadośćuczynienie przed dniem 14 sierpnia 1998 r. (wejście w życie ustawy

zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.) i którym wniosek oddalono ze względu na samo przekroczenie terminu o którym mowa w art. 2 ustawy o zmianie ustawy lutowej z dnia 20 lutego 1993 r., w stosunku do osób, które z takim roszczeniem wystąpiły po dniu 14 sierpnia 1998 r. nie daje się uzasadnić zatem w świetle wyżej wskazanej zasady sprawiedliwości społecznej” (skarga konstytucyjna, s. 18).

Podobnych argumentów Skarżący użyli, zarzucając zaskarżonym regulacjom naruszenie przepisu art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Jak w tej części skargi konstytucyjnej przekonują Skarżący, „[o]soby występujące z żądaniem zasądzenia zadośćuczynienia za represje radzieckich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości po raz pierwszy po wejściu w życie w/w ustawy nowelizującej z lipca 1998 r. tj. po dniu 14 sierpnia 1998 r. (np. w chwili obecnej) są w dużo lepszej sytuacji, aniżeli osoby które wystąpiły z takim żądaniem przed nowelizacją i wobec których upłynął termin przedawnienia o którym mowa w przepisie art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z dnia 20 lutego 1993 r. Osoby wobec których upłynął ww. termin przedawnienia (tak jak ma to miejsce w przypadku Skarżących), nie mogą liczyć na merytoryczne rozpoznanie sprawy przez Sąd, a kolejne postępowania wszczynane przez takie osoby są umarzane na podstawie przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., którego zakres zastosowania w tym wypadku wyznacza pkt 1 i pkt 2 *petitum* niniejszej skargi. (...)

Różnicowanie sytuacji tych osób, które złożyły wniosek o zadośćuczynienie przed dniem 14 sierpnia 1998 r. (wejście w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.) i którym wniosek oddalono ze względu na samo przekroczenie terminu, o którym mowa w art. 2 ustawy o zmianie ustawy lutowej z dnia 20 lutego 1993 r., w stosunku do osób które z takim roszczeniem wystąpiły po dniu 14 sierpnia 1998 r., nie daje się uzasadnić zatem w świetle wyżej wskazanej zasady równości.

W tym miejscu należy zaznaczyć, iż możliwość stosowania przez organy państwa przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie określonym w pkt 1 i pkt 2

petitum niniejszej skargi powoduje, że dochodzi do całkowicie nieuzasadnionego i nierównego traktowania przez władze publiczne niżej wskazanych grup osób tj.:

- osób które wystąpiły z roszczeniami przed dniem 14 sierpnia 1998 r. na podstawie aktualnego brzmienia przepisu art. 8 ust. 2a ustawy lutowej i wobec których upłynął termin przedawnienia określony w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę lutową z 1993 r., w stosunku do:

- osób, które pozostały bierne przed dniem 14 sierpnia 1998 r. jeśli chodzi o wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy lutowej” (skarga konstytucyjna, s. 19 - 20).

Z kolei, uzasadniając zarzut naruszenia przez art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., w zaskarżonych zakresach, art. 41 ust. 5 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3 Konstytucji Skarżący podnieśli, że, w Ich ocenie, „nie ulega wątpliwości, iż roszczenia wysuwane przez nich na podstawie przepisu art. 8 ust. 2a mają postać roszczeń o odszkodowanie za bezprawne pozbawienie wolności z różnicami wynikającymi z treści ustawy lutowej. Nie ma przy tym w ocenie Skarżących jakiegokolwiek znaczenia w tym kontekście okoliczność, iż roszczenia te wysuwane są przez dzieci osoby pozbawionej wcześniej wolności, bowiem przejście uprawnień do tego odszkodowania na w/w osoby zgodnie z przepisami ustawy lutowej, nie powoduje wcale, że odszkodowanie/zadośćuczynienie dochodzone na podstawie art. 8 ust. 2a przestaje dotyczyć osoby pozbawionej wolności.

W ocenie Skarżących doszło do naruszenia w/w przepisu Konstytucji, bowiem doszło do nierównego i nieuzasadnionego pozbawienia Skarżących możliwości dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z powodu represjonowania ich ojca z jednoczesnym oderwaniem od przesłanek określonych w przepisie art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Doszło bowiem do całkowicie nieuprawnionego zróżnicowania możliwości dochodzenia tych roszczeń (ograniczenia w zakresie korzystania z prawa konstytucyjnego) przez Skarżących bez jakiegokolwiek uzasadnienia

takiego zróżnicowania i w sytuacji kiedy nie było to konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób.

Przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie określonym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* niniejszej skargi powoduje zatem niemożność realnego dochodzenia odszkodowania przez Skarżących i osoby znajdujące się w podobnej sytuacji” (skarga konstytucyjna, s. 20 - 21).

Zaskarżone regulacje naruszają, zdaniem Skarżących, także art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji „ze względu na fakt, iż ogranicza (...) [ona - przyp. wł.] prawo Skarżących wyrażone w przepisie art. 45 ust. 1 Konstytucji jednocześnie całkowicie pomijając przesłanki wyrażone w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Wobec obowiązywania (...) [zaskarżonej regulacji - przyp. wł.] w ocenie Skarżących nie jest bowiem możliwe sprawiedliwe rozpoznanie sprawy przez Sąd.

Osoby wobec których upłynął ww. termin przedawnienia (tak jak ma to miejsce w przypadku Skarżących) nie mogą bowiem liczyć na merytoryczne rozpoznanie sprawy przez Sąd, a kolejne postępowania wszczynane przez takie osoby są umarzone na podstawie przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Jak pokazał zresztą wynik postępowań (...) [chodzi o postępowania sądowe inicjowane wnioskami Skarżących - przyp. wł.] nie było możliwe, aby sprawa Skarżących po nowelizacji z dnia 16 lipca 1998 r. została poddana merytorycznej ocenie co do istoty sprawy, a Sądy rozpoznające sprawę umarzając postępowanie wskazywały na zaistnienie ujemnej przesłanki procesowej wynikającej z treści przepisu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy o zmianie ustawy lutowej z dnia 20 lutego 1993 r. oraz na prawomocność wcześniejszych postanowień umarzających postępowania.

W/w okoliczności powodują, że dochodzi do ograniczenia prawa

Skarżących do sprawiedliwego rozpoznania sprawy przez Sąd. Owe ograniczenie nie jest jednocześnie konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób i narusza istotę prawa o którym mowa w art. 45 ust. 1 Konstytucji. Skarżący bowiem realnie nie mogą dochodzić swoich roszczeń przed Sądem powszechnym.

Na marginesie jednocześnie wypada wskazać, że celem uchwalenia ustawy zmieniającej było nieograniczenie roszczeń o których mowa w art. 8 ust. 2a jakimkolwiek terminem, oraz zadośćuczynienie wszystkim represjonowanym wskazanym w dyspozycji tego przepisu, jak również członkom ich rodzin dochodzących odszkodowań/zadośćuczynień wynikających z w/w represji” (skarga konstytucyjna, s. 21 - 23).

Odnosnie do wzorca kontroli z art. 64 ust. 2 Konstytucji Skarżący podnieśli, że, poprzez zastosowanie zaskarżonych regulacji w sprawach, w których wnosili o zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR, „doszło do rażącego naruszenia” tego przepisu Konstytucji, „bowiem prawa majątkowe Skarżących w postaci roszczeń o zadośćuczynienie, o których mowa w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, nie są chronione. Jednocześnie nie ulega wątpliwości przy tym, że w/w prawa Skarżących nie są chronione w równym stopniu, jak prawa osób, które pozostały bierne przed dniem 14 sierpnia 1998 r. jeśli chodzi o wystąpienie z roszczeniem o odszkodowanie lub zadośćuczynienie na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy lutowej.

Wskazania wymaga, że art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie określonym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* niniejszej skargi realizuje ww. brak ochrony i nierówność w ochronie roszczeń majątkowych Skarżących względem ww. osób, które pozostały bierne w zakresie żądania o którym mowa w art. 8 ust. 2a przed dniem 14 sierpnia 1998 r.

Przepis ten uniemożliwia realne dochodzenie ww. roszczeń majątkowych Skarżącym, pomimo tego, że w chwili obecnej roszczenia te (oparte o art. 8 ust. 2a ustawy lutowej) nie są ograniczone jakimkolwiek terminem.

Jednocześnie osoby, które zgłosiły roszczenia po raz pierwszy po dniu 14 sierpnia 1998 r., korzystają z takiej ochrony, co powoduje nierówną ochronę prawną roszczeń Skarżących względem ww. grupy osób” (skarga konstytucyjna, s. 23 - 24).

Wreszcie, do naruszenia przez zaskarżone regulacje art. 77 ust. 2 Konstytucji doszło, w ocenie Skarżących, „poprzez zamknięcie *de facto* Skarżącym drogi sądowej dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Zaskarżony przepis w zakresie wskazanym w pkt 1 i pkt 2 *petitum* uniemożliwia bowiem Skarżącym realne dochodzenie roszczeń przed Sądem na podstawie przepisu art. 8 ust. 2a ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą ustawę lutową z 16 lipca 1998 r.” (skarga konstytucyjna, s. 25).

Przepis art. 17 § 1 k.p.k. brzmi następująco:

„Art. 17 § 1. Nie wszczyna się postępowania, a wszczęte umarza, gdy:

- 1) czynu nie popełniono albo brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia;
- 2) czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego albo ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa;
- 3) społeczna szkodliwość czynu jest znikoma;
- 4) ustawa stanowi, że sprawca nie podlega karze;
- 5) oskarżony zmarł;
- 6) nastąpiło przedawnienie karalności;
- 7) postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone albo wcześniej wszczęte toczy się (podkr. wł.);**
- 8) sprawca nie podlega orzecznictwu polskich sądów karnych;

- 9) brak skargi uprawnionego oskarżyciela;
- 10) brak wymaganego zezwolenia na ściganie lub wniosku o ściganie pochodzącego od osoby uprawnionej, chyba że ustawa stanowi inaczej;
- 11) zachodzi inna okoliczność wyłączająca ściganie.”.

J. Skorupka w komentarzu do art. 17 k.p.k. wskazał, między innymi, że:

- „[z]godnie z art. 17 § 1 pkt 7 KPK negatywnymi formalnymi przesłankami procesowymi są **powaga rzeczy osądzonej** (*res iudicata*) oraz **zawisłość prawna sporu** (*lis pendens*). Stan rzeczy osądzonej zachodzi wówczas, gdy orzeczeniem merytorycznym rozstrzygnięta została kwestia odpowiedzialności karnej oskarżonego. Pomiedzy orzeczeniem wcześniejszym i późniejszym zachodzić musi tożsamość podmiotowo-przedmiotowa. To drugie ma dotyczyć tego samego czynu tej samej osoby. Jeżeli wymieniona przesłanka jest spełniona, nowe postępowanie jest niedopuszczalne, gdy przyjęto w nim odmienną kwalifikację prawną czynu, a także wtedy, gdy we wcześniejszym postępowaniu nie zastosowano bądź niewłaściwie zastosowano **tzw. kumulatywny zbieg przepisów ustawy z art. 11 § 2 KK**”;

- „[p]rzeszkodę procesową stanowi **prawomocne zakończenie postępowania** co do tego samego czynu tej samej osoby (*ne bis in idem*). Dotyczy to prawomocnego zakończenia postępowania sądowego oraz postępowania przygotowawczego przeciwko określonej osobie (*in personam*)”;

- „[i]stnienie negatywnej przesłanki procesowej w postaci stanu rzeczy osądzonej skutkuje **umorzeniem postępowania** (...). Przesłanka powagi rzeczy osądzonej stanowi **bezwzględny przyczynę uchylecia orzeczenia** (art. 439 § 1 pkt 8 KPK). Dotyczy to jednak tylko takiej sytuacji, gdy przedmiot postępowania w pierwszej ze spraw pokrywa się z przedmiotem postępowania w drugiej (kolejnej) sprawie, a także sytuacji, gdy przedmiot postępowania prawomocnie zakończonego obejmuje w całości przedmiot postępowania w sprawie następnej i wykracza poza ten przedmiot” (J. Skorupka [red.], *Kodeks postępowania*

karnego. Komentarz, Wyd. 5, Warszawa 2021, System Informacji Prawnej LEGALIS - Wydawnictwo C. H. BECK).

Z kolei A. Sakowicz, w komentarzu do art. 17 k.p.k. zwrócił uwagę, między innymi, na to, że:

- „[w] art. 17 § 1 pkt 7 zostały określone dwie ściśle powiązane ze sobą przesłanki procesowe – stan rzeczy osądzonej (*res iudicata*) oraz zawisłość sprawy (*lis pendens*), które wynikają z zasady *ne bis in idem*, stanowiącej, że nikt nie będzie pociągany więcej niż raz do odpowiedzialności karnej za ten sam czyn zabroniony pod groźbą kary. Źródłem zasady *ne bis in idem* są: zasada państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP), sprawiedliwość proceduralna będąca jednym z elementów prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP) oraz godność jednostki (art. 30 Konstytucji RP)”;

- „[p]ierwsza przesłanka, tj. *res iudicata*, dotyczy sytuacji, w której wcześniej wszczęte postępowanie przeciwko tej samej osobie o ten sam czyn już wcześniej zakończyło się wydaniem prawomocnego orzeczenia (...). Poprzednie postępowanie musi być zakończone **prawomocnie, co oznacza, że musi zakończyć się orzeczeniem, które staje się prawomocne i z tej racji wywołuje skutek, o jakim mowa w § 1 pkt 7, gdy w drodze zwyczajnych środków zaskarżenia nie może być zaskarżalne, choćby w wyniku rozpoznawania takich środków mogłoby być jeszcze zmienione**”;

- „[i]stota *lis pendens* polega na tym, że mamy do czynienia ze stanem, który charakteryzuje się pozostawaniem w toku wcześniej wszczętego postępowania przeciwko tej samej osobie w sprawie o ten sam czyn. Rozpoczyna się on z chwilą skierowania sprawy do postępowania przeciwko konkretnej osobie, tj. z chwilą postawienia tej osobie określonych zarzutów”;

- „[t]ożsamość czynu jest **wylączona** wówczas, gdy skazanie sprawcy za czyn zarzucony mu w akcie oskarżenia nie tworzyłoby <powagi rzeczy osądzonej> wobec tego czynu, który został opisany w wyroku jako czyn przypisany. Tożsamość czynu należy zatem rozpatrywać też poprzez pryzmat problemu *res*

iudicata (zob. wyr. SA w Lublinie z 3.2.1998 r., II AKa 6/98, OSA 1999, Nr 5, poz. 41). Także należy podzielić pogląd SN, że niedopuszczalne jest zajęcie merytorycznego stanowiska w odniesieniu do tych czynów, co do których sąd równocześnie umorzył postępowanie z powodu ujemnej przesłanki procesowej z art. 17 § 1 pkt 7 KPK. W tym bowiem zakresie sąd miał jedynie prawo i obowiązek przeanalizować materiał dowodowy pod tym tylko kątem widzenia, czy nie zachodzi tożsamość niektórych spośród obecnie zarzuconych czynów z tymi, które były przedmiotem orzeczenia (zob. wyr. SN z 12.7.1973 r., I KR 141/73, NP 1974, Nr 1, s. 110). W innym orzeczeniu SN stanął na stanowisku, że gdy czyny - przypisane w prawomocnie zakończonym postępowaniu i objęte postępowaniem wszczętym później - dotyczą tej samej osoby i tego samego zdarzenia faktycznego, to choćby różniły się opisem i kwalifikacją prawną, dla oceny, czy nie doszło do naruszenia określonego przepisem art. 17 § 1 pkt 7 KPK zakazu *ne bis in idem*, konieczne jest dokonanie analizy przypisanych zachowań z punktu widzenia kryteriów tożsamości czynów, uwzględniającej konkretne okoliczności, ustalone w obu postępowaniach (zob. post. SN z 28.11.2002 r., IV KZ 40/02, OSNKW 2003, Nr 1-2, poz. 13). Uznając, że niedopuszczalność ponownego postępowania zachodzi tylko wówczas, gdy - przy zachowaniu tożsamości osoby i czynu - uprzednie <postępowanie karne> zakończone zostało prawomocnie, to zdaniem SN wcześniejsze zakończenie innego postępowania niż postępowanie karne, choćby co do tego samego czynu tej samej osoby, nie powoduje stanu rzeczy osądzonej (zob. post. SN z 29.1.2004 r., I KZP 40/03, OSNKW 2004, Nr 2, poz. 22)”;

- „[p]rzesłanka procesowa z § 1 pkt 7 dotyczy również **postanowień sądowych**, np. w kwestii zażalenia pokrzywdzonego na postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego w stosunku do określonej osoby o określone czyny w sytuacji, gdy uprzednio sąd ten rozpoznał już wcześniej zażalenie podejrzanego na to orzeczenie i utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. **Orzekanie w sprawie, w której postępowanie karne co do tego**

samego czynu tej samej osoby zostało już prawomocnie zakończone, stanowi naruszenie komentowanej przesłanki (podkr. wł.)”;

- „[n]aruszenie przesłanki *rei iudicatae* powoduje zaistnienie **bezwzględnej przyczyny odwoławczej** określonej w art. 439 § 1 pkt 8 KPK. Co zaś się tyczy naruszenia przesłanki zawisłości sprawy (*lis pendens*), to nie stanowi ona bezwzględnego powodu odwoławczego. Jednakże należy zauważyć, iż orzekanie w stanie zawisłości sprawy zawsze prowadzi do pogwałcenia przesłanki powagi rzeczy osądzonej” (A. Sakowicz [red.], *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Wyd. 9, Warszawa 2020, System Informacji Prawnej LEGALIS - Wydawnictwo C. H. BECK).

Przepisy art. 1 - 3 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. mają następującą treść:

„Art. 1. W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

<2a. Uprawnienia określone w ust. 1 przysługują również osobom, mieszkającym obecnie bądź w chwili śmierci w Polsce, represjonowanym przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organy pozasądowe, działające na mocy porozumienia zawartego w dniu 26 lipca 1944 r. między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego i Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o stosunkach między radzieckim wodzem naczelnym a polską administracją po wkroczeniu wojsk radzieckich na terytorium Polski, za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego lub z powodu takiej działalności. Żądanie odszkodowania i zadośćuczynienia należy zgłosić w Sądzie Wojewódzkim w Warszawie. Przepis art. 1 ust. 3 stosuje się odpowiednio, zaś przepisy art. 9-11 nie mają zastosowania.>

2) w art. 11:

a) w ust. 1 w zdaniu drugim wyraz ,<roku> zastępuje się wyrazami ,<trzech lat>,

b) w ust. 2 na końcu zdania kropkę zastępuje się przecinkiem i dodaje wyrazy <przy czym termin określony w ust. 1 nie ma zastosowania.>

Art. 2. Żądanie określone w art. 8 ust. 2a ustawy, o której mowa w art. 1, może być zgłoszone w terminie roku od dnia wejścia niniejszej ustawy w życie (podkr. wł.).

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z tym że przepis art. 1 pkt 2 - z mocą od dnia 24 maja 1992 r.” (*op. cit.*).

Przepisy art. 1 - 3 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. brzmią następująco:

„Art. 1. W ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U. Nr 34, poz. 149, z 1993 r. Nr 36, poz. 159 i z 1995 r. Nr 28, poz. 143) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 8:

a) w ust. 2a wyrazy ,<na mocy porozumienia zawartego w dniu 26 lipca 1944 r. między Polskim Komitetem Wyzwolenia Narodowego i Rządem Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o stosunkach między radzieckim wodzem naczelnym a polską administracją po wkroczeniu wojsk radzieckich na terytorium Polski> zastępuje się wyrazami ,<na obecnym terytorium Polski w okresie od dnia 1 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r. oraz na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim, w okresie od dnia 1 stycznia 1944 r. do dnia 31 grudnia 1956 r.>,

b) po ust. 2a dodaje się ust. 2b w brzmieniu:

<2b. Przez działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, o której mowa w ust. 2a, w odniesieniu do osób represjonowanych na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim poza obecnym terytorium Polski,

należy rozumieć działalność w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r.>

c) w ust. 3 na końcu dodaje się wyrazy <z wyjątkiem art. 489>;

2) w art. 11:

a) w ust. 1 skreśla się zdanie drugie,

b) w ust. 2 skreśla się wyrazy <przy czym termin określony w ust. 1 nie ma zastosowania>.

Art. 2. Prawomocne orzeczenie, wydane przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oddalające żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy wymienionej w art. 1 **ze względu na to, że represje miały miejsce na ziemiach, które obecnie nie należą do Państwa Polskiego, lub miały miejsce poza strefą operacji wojennych albo były stosowane po dniu 8 maja 1945 r.** (podkr. wł.), nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy w oparciu o ponowne żądanie zgłoszone przez osobę represjonowaną, a w razie jej śmierci - przez małżonka, dzieci lub rodziców.

Art. 3. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.”.

W orzecznictwie sądowym treść i znaczenie przepisów obu cytowanych wyżej ustaw - ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. oraz ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. - nie budzi wątpliwości.

Przykładowo, w postępowaniu w sprawie o sygn. akt IV KKN 165/99, Sąd Najwyższy rozpoznawał kasację od wyroku Sądu Apelacyjnego w R., który wyrokiem ze stycznia 1999 r. oddalił apelację pełnomocników wnioskodawczynie Małgorzaty C. od wyroku Sądu Wojewódzkiego w R. z listopada 1998 r. umarzającego postępowanie o zasądzenie zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu represjonowania ojca wnioskodawczynie Jana B. w łagrach na terenie b. ZSRR.

Podstawą rozstrzygnięcia sądów obu instancji było przyjęcie, iż w sprawie zachodzi przesłanka negatywna prowadzenia procesu w postaci tzw. powagi rzeczy osądzonej (*res iudicata*). Wnioskodawczynie bowiem wcześniej składała

już wniosek o zasądzenie odszkodowania i zadośćuczynienia z wyżej wspomnianego tytułu, ale wniosek ten został prawomocnie oddalony postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w R. z września 1996 r. z uwagi na upływ terminu przedawnienia określonego w art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r.

Na wstępie uzasadnienia zapadłego w tejże w sprawie wyroku (sygn. akt IV KKN 165/99) Sąd Najwyższy stwierdził, że „[k]asacja nie zasługuje na uwzględnienie”, po czym wyjaśnił, iż „przyczyną oddalenia wniosku Małgorzaty C. złożonego (...) [w październiku - przyp. wł.] 1995 r., jak już wspomniano było naruszenie terminu przewidzianego w art. 2 cyt. ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. (chodzi o ustawę zmieniającą z dnia 20 lutego 1993 r. - przyp. wł.), albowiem dochodziła roszczeń wynikających z represji stosowanych przez radzieckie organy ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Stosownie do treści art. 536 KPK, Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów. Skoro zarzut oderwany jest od przedmiotu sprawy, kasacja podlega oddaleniu.

Niezależnie od powyższego, Sąd Najwyższy z urzędu stwierdza, iż z zestawienia treści art. 1 ust. 1 pkt a i b z treścią art. 2 cyt. ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. (chodzi o ustawę zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r. - przyp. wł.) wynika, że **utracił moc art. 2 cyt. ustawy z dnia 20 lutego 1993 r.** (podkr. wł.). Jednakże gdyby nawet autor kasacji zarzucił obrazę wymienionych w poprzednim zdaniu przepisów, kasacja również nie mogłaby być uwzględniona. **Zdezaktualizowanie się art. 2 cyt. ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. nie powoduje bowiem utraty prawomocności orzeczeń wydanych na jego podstawie** (podkr. wł.).

W tej sytuacji mają rację sądy obu instancji, że sprawa z wniosku Małgorzaty C. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za pobyt jej ojca Jana B. w łagrach b. ZSRR została już prawomocnie osądzona postanowieniem Sądu Wojewódzkiego w R. z (...) września 1996 r. (...) a zatem zachodzi podstawa

umorzenia postępowania na mocy art. 17 § 1 ust. 7 kpk (*res iudicata*)” [System Informacji Prawnej LEGALIS - Wydawnictwo C. H. BECK, Numer: 73555].

Uzupełniająco trzeba dodać, że w wyroku z dnia 12 lipca 2000 r., w sprawie o sygn. akt III KKN 181/98, Sąd Najwyższy stwierdził, między innymi, że „[p]rzedawnienie określone w art. 2 noweli z 1993 r. (Dz. U. Nr 36, poz. 159), odnosiło się jedynie do roszczeń wynikających wprost z art. 8 ust. 2a ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149), to zaś oznacza, że chodziło tu o roszczenie z tytułu represji dokonanych działaniami władz radzieckich po wkroczeniu na terytorium Polski, ale jedynie takich, które następowały z mocy wydanego przez nie orzeczenia kończącego określoną postępowanie. Rzecz bowiem w tym, że przepis ust. 2a umieszczono w ramach art. 8, który w ust. 1 mówił o uprzednim unieważnieniu orzeczeń stanowiących o represji, które to unieważnienie dawało podstawę do odszkodowania i zadośćuczynienia za krzywdę. Jest oczywiste, że unieważnienie takie nie mogło odnosić się do orzeczenia władz państwa obcego lecz tylko do orzeczeń organów polskich. Ponieważ odszkodowanie przysługiwało z racji samego wydania orzeczenia represjonującego (art. 8 ust. 1 zd. 1 *in fine*), przeto przy represji przez organy radzieckie (art. 8 ust. 2a) unieważnienie owo nie było warunkiem koniecznym dla występowania z roszczeniami” (System Informacji Prawnej LEGALIS - Wydawnictwo C. H. BECK, Numer: 358720).

W przedmiocie warunków formalnych, jakim musi odpowiadać skarga konstytucyjna, oraz konieczności badania, czy warunki te zostały spełnione, na każdym etapie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Trybunał wypowiadał się wielokrotnie.

W uzasadnieniu postanowienia z dnia 2 grudnia 2010 r., w sprawie o sygn. akt SK 11/10, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „na każdym etapie

postępowania (Trybunał - przyp. wł.) bada, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkująca obligatoryjnym umorzeniem postępowania. Dotyczy to wszelkich kwestii wstępnych - zarówno przesłanek charakterystycznych dla danego typu kontroli konstytucyjności, jak i przesłanek formalnych, wspólnych zarówno dla kontroli konkretnej, jak i abstrakcyjnej. Merytoryczne rozpoznanie zarzutów sformułowanych w skardze konstytucyjnej jest uzależnione od spełnienia przez skargę wszystkich - wynikających ze wskazanych przepisów - warunków jej dopuszczalności. Skład rozpoznający sprawę merytorycznie nie jest związany stanowiskiem zajęтым w zarządzeniu lub postanowieniu zamykającym rozpoznanie wstępne (...). Akceptacja odmiennego zapatrywania, odmawiającego składowi orzekającemu prawa skontrolowania warunków dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi, znaczyłaby, że czynności podejmowane na etapie wstępnego rozpoznania mają moc wiążącą wobec składu orzekającego. Kontrolowanie, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania, konieczne jest zatem na każdym etapie postępowania” [OTK ZU nr 10/A/2010, poz. 131, vide też - uzasadnienie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 października 2019 r., w sprawie o sygn. akt SK 10/19, OTK ZU seria A z 2019 r., poz. 54).

Ponadto w uzasadnieniu powołanego wyżej postanowienia w sprawie o sygn. akt SK 10/19 Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że „[w] myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji, każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Przywołany przepis wyznacza polski model skargi konstytucyjnej, a także określa podstawowe wymagania dotyczące jej konstrukcji, od których spełnienia zależy dopuszczalność merytorycznego rozpoznania skargi.

*Trybunał wyjaśniał już na gruncie art. 79 ust. 1 Konstytucji, że <[d]o zasadniczych przesłanek dopuszczalności występowania ze skargą konstytucyjną należy uczynienie jej przedmiotem przepisów (ustawy lub innego aktu normatywnego) wykazujących podwójną kwalifikację. Będąc podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego przez sąd lub organ administracji publicznej, muszą one prowadzić jednocześnie do naruszenia wskazywanych przez skarżącego konstytucyjnych wolności lub praw> (postanowienie z 19 października 2004 r., sygn. SK 13/03, OTK ZU nr 9/A/2004, poz. 101). Skarżący, który jest zobligowany do prawidłowego oznaczenia w skardze konstytucyjnej przedmiotu kontroli (zob. art. 53 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz. U. poz. 2072, ze zm.; dalej: u.o.t.p.TK) [obecnie: tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393, dalej: ustawa o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - przyp. wł.], **musi wykazać, że zaskarżone przepisy posiadają taką podwójną kwalifikację, a więc, po pierwsze, że były podstawą prawną ostatecznego orzeczenia wydanego w sprawie skarżącego oraz, po drugie, że to w treści normatywnej tych przepisów tkwi bezpośrednia przyczyna naruszenia określonych w Konstytucji wolności i praw skarżącego** [podkr. wł.] (...). Skarżący może uczynić przedmiotem zaskarżenia wyłącznie przepisy zastosowane w jego sprawie, które legły u podstaw ostatecznego jej rozstrzygnięcia przez sąd lub organ administracji publicznej. **<Warunek ten spełniony jest wówczas, gdy kwestionowany w skardze akt normatywny determinuje w sensie normatywnym treść orzeczenia przyjętego za podstawę skargi w tym jego aspekcie, w którym skarżący upatruje naruszenia przysługujących mu praw lub wolności o charakterze konstytucyjnym** (podkr. wł.)> [postanowienie pełnego składu z 6 lipca 2005 r., sygn. SK 27/04, OTK ZU nr 7/A/2005, poz. 84]. Innymi słowy, istnieć musi ścisły, merytoryczny związek między treścią normatywną zaskarżonej regulacji, treścią wydanego na podstawie tej regulacji ostatecznego rozstrzygnięcia organu władzy publicznej*

dotykającego sfery wolności i praw konstytucyjnych skarżącego oraz podniesionym przez skarżącego w skardze konstytucyjnej naruszeniem wolności lub praw konstytucyjnych” (op. cit.).

Powracając na grunt skargi konstytucyjnej J. Z. i M. M., należy przypomnieć, że niekonstytucyjności art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. Skarżący upatrują w tym, że przepis ten „stwarza konieczność umorzenia postępowania” w sytuacji złożenia ponownego wniosku na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r. w sytuacji, gdy pierwotny wniosek oparty na tej samej podstawie prawnej został oddalony z powodu upływu terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. (pkt 1 *petitum* skargi) oraz w tym, że przepis ten „stwarza konieczność umorzenia postępowania” w sytuacji złożenia ponownego wniosku na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r. ze względu na fakt, iż uprzednie postępowania umarzano z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej określonej w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., „która wystąpiła z tego powodu, iż uprzednio wniosek oddalono ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej (...) z dnia 20 lutego 1993 r.” (pkt 2 *petitum* skargi).

Zarzut Skarżących można zatem sprowadzić do tego, że - w zakresach wskazanych w pkt 1 i 2 *petitum* skargi konstytucyjnej - przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. nie przewiduje (choć, zdaniem Skarżących, powinien przewidywać) możliwość odstąpienia przez sąd od umorzenia postępowania z powodu zaistnienia ujemnej przesłanki procesowej - *res iudicata* wówczas, gdy przedmiotem postępowania są wnioski składane „ponownie” na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r.

W konsekwencji należy dojść do wniosku, iż rzeczywistym zarzutem Skarżących jest **niedostatek treściowy** art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., co oznacza, że niezgodności z Konstytucją Skarżący upatrują tutaj **nie w wynikającym z wykładni autentycznej (treści ustawowej) brzmieniu zaskarżonego przepisu (art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.), ale w treści, której przepis ten nie zawiera, podczas gdy, w ocenie Skarżących, zawierać powinien.**

W związku z tym należy przypomnieć, że zarzut „braku prawa”, czyli niedostatku treściowego konkretnego uregulowania, wielokrotnie był przedmiotem analizy Trybunału Konstytucyjnego, także w sprawie o sygn. akt SK 7/14, w której Skarżący domagali się kontroli zgodności z Konstytucją braku prawa wskazanych przez siebie kategorii osób do świadczeń wynikających z ustawy lutowej (w tym przypadku chodziło o przepis art. 8 ust. 1 ustawy lutowej).

W sprawie tej (SK 7/14) Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 2 grudnia 2014 r., umorzył postępowanie wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia - na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) [OTK ZU nr 11/A/2014, poz. 123]. Przyczyną umorzenia postępowania w tej sprawie było zakwalifikowanie przez Trybunał Konstytucyjny zarzucanego przez skarżących „braku prawa” do kategorii zaniechania ustawodawczego.

Na wstępie uzasadnienia wspomnianego rozstrzygnięcia Trybunał Konstytucyjny zwrócił uwagę na to, że dopuszczalność przeprowadzenia kontroli merytorycznej zarzutów o „braku prawa” **jest problematyczna i wymaga szczegółowej analizy**, po czym wskazał, iż nie miał wątpliwości, że celem skarżących było jedynie poszerzenie zakresu podmiotowego świadczeń wynikających z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, ponieważ intencjom skarżących *„odpowiadałby [...] (co znalazło wyraz w petitum skarg konstytucyjnych) wyrok zakresowy, w którego sentencji Trybunał Konstytucyjny (w razie uwzględnienia skarg) wskazałby na potrzebę uwzględniania wśród adresatów ustawy lutowej osób poszkodowanych samym wydaniem orzeczeń lub decyzji. Z uwagi na stany*

faktyczne, na tle których wniesiono skargi konstytucyjne, ewentualne orzeczenie mogłoby dotyczyć jedynie odmowy przyznania świadczeń z tytułu wydania niewykonanych:

- *decyzji o internowaniu (wydawanych przez komendantów wojewódzkich Milicji Obywatelskiej na podstawie art. 42 w związku z art. 43 ust. 1 dekretu z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym, Dz.U. Nr 29, poz. 154; dalej: dekret o stanie wojennym) lub*
- *postanowień o tymczasowym aresztowaniu (do 3 sierpnia 1996 r. wydawanych przed wniesieniem aktu oskarżenia przez prokuratora na podstawie art. 217 w związku z art. 210 ustawy z dnia 19 kwietnia 1969 r. - Kodeks postępowania karnego, Dz.U. Nr 13, poz. 96, ze zm.; dalej: KPK69), którym towarzyszyły wydane równocześnie lub później postanowienia o poszukiwaniu listem gończym (wydawane przed wniesieniem aktu oskarżenia przez prokuratora na podstawie art. 237 i art. 238 w związku z art. 210 KPK69)” [uzasadnienie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 grudnia 2014 r., w sprawie o sygn. akt SK 7/14, op. cit.].*

W kolejnym fragmencie uzasadnienia postanowienia w sprawie o sygn. akt SK 7/14 Trybunał Konstytucyjny wyjaśnił, iż „*[w] świetle orzecznictwa sądów powszechnych, nie ulega wątpliwości, że teza skarżących o braku uprawnienia powyższych osób do świadczeń na podstawie art. 8 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy lutowej jest trafna. Sądy rozpatrujące wnioski w takich sprawach wskazywały, że odszkodowania i zadośćuczynienia przysługują tylko osobom, które <w sposób bezpośredni i realny dotknięte zostały represjami wynikającymi z wydania wobec nich orzeczenia przez określone organy, bądź też pozbawiono ich życia, bądź wolności. Tym samym, za represje uprawniające do określonych roszczeń nie może być uznana sama teoretyczna możliwość nastąpienia wskazanych wyżej zdarzeń, nawet jeśli była ona tak dalece realna, że zmusiła osobę zainteresowaną do ukrywania się, a nawet opuszczenia kraju> (wyrok Sądu Apelacyjnego - dalej: SA - w Warszawie z 25 lutego 2003 r., sygn. akt II AKa*

41/03)”, po czym przypomniał, że „[w] świetle art. 188 Konstytucji, rolą Trybunału Konstytucyjnego jest przede wszystkim badanie istniejących norm prawnych (<tego, co prawodawca unormował>). Ze względu na założenie o zupełności systemu prawa oraz konieczność zapewnienia skuteczności przepisów konstytucyjnych, dopuszczalne jest także kontrolowanie przez Trybunał Konstytucyjny, czy w badanych aktach prawnych nie brakuje pewnych elementów, koniecznych z punktu widzenia Konstytucji (a więc <tego, czego ustawodawca nie unormował>, choć był do tego zobowiązany przez ustawę zasadniczą - por. orzeczenie z 3 grudnia 1996 r., sygn. K 25/95, OTK ZU nr 6/1996, poz. 52).

Ze względu na niebezpieczeństwa związane z korzystaniem z tej możliwości (ryzyko wkroczenia przez Trybunał Konstytucyjny w uprawnienia władzy ustawodawczej, wbrew jego ustrojowej roli <negatywnego ustawodawcy> - por. w szczególności wyrok z 19 listopada 2001 r., sygn. K 3/00, OTK ZU nr 8/2001, poz. 251 oraz liczne postanowienia wydane na etapie wstępnej kontroli skarg konstytucyjnych, np. postanowienie z 31 lipca 2014 r., sygn. Ts 240/13), podlega ona szczególnym rygorom. Kognicja Trybunału Konstytucyjnego ogranicza się wyłącznie do tzw. pominięć prawodawczych, które mogą polegać na brakach proceduralnych (np. niezapewnieniu sądowej ochrony praw konstytucyjnych - por. wyrok z 22 października 2013 r., sygn. SK 14/13, OTK ZU nr 7/A/2013, poz. 100) albo - co w praktyce jest bardziej kontrowersyjne - materialnoprawnych (np. zbyt wąskiego i arbitralnego zakreślenia przesłanek realizacji praw konstytucyjnych - por. wyrok z 16 grudnia 2009 r., sygn. K 49/07, OTK ZU nr 11/A/2009, poz. 169). Nie obejmuje ona natomiast luk innego rodzaju - tzw. zaniechań prawodawczych.

Podział nieistniejących regulacji prawnych na zaniechania i pominięcia prawodawcze pojawił się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jeszcze przed wejściem w życie obecnej Konstytucji (por. wspomniane orzeczenie o sygn. K 25/95 oraz wyrok z 6 maja 1998 r., sygn. K 37/97, OTK ZU nr 3/1998, poz. 33, podtrzymujący tę linię orzecznictwa po uchwaleniu Konstytucji z 1997 r.). Jest on

powszechnie stosowany także w najnowszych judykatach (por. np. obszerne podsumowanie dotychczasowego orzecznictwa w wyrokach z: 13 czerwca 2011 r., sygn. SK 41/09, OTK ZU nr 5/A/2011, poz. 40 i 6 listopada 2012 r., sygn. K 21/11, OTK ZU nr 10/A/2012, poz. 119). Nie zmienia to jednak faktu, że zakwalifikowanie określonych sytuacji do jednej z tych dwóch kategorii w praktyce często bywa trudne (co zresztą przyznaje sam Trybunał Konstytucyjny - por. np. postanowienie z 11 grudnia 2002 r., sygn. SK 17/02, OTK ZU nr 7/A/2002, poz. 98), pomimo prób ustalenia jednoznacznych kryteriów pozwalających na ich odróżnienie.

W świetle dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, punktem wyjścia dla oceny, czy rozwiązanie postulowane przez podmiot inicjujący postępowanie stanowi zaniechanie, czy pominięcie ustawodawcze, powinno być zbadanie, czy materie pozostawione poza zakresem danego przepisu i materie w nim unormowane wykazują <jakościową tożsamość> (albo przynajmniej daleko idące podobieństwo [podkr. wł.], por. wspomniane orzeczenie o sygn. K 25/95, a z najnowszego orzecznictwa np. wyroki z 15 kwietnia 2014 r., sygn. SK 48/13, OTK ZU nr 4/A/2014, poz. 40 i 3 czerwca 2014 r., sygn. K 19/11, OTK ZU nr 6/A/2014, poz. 60). Na tej podstawie można ustalić zakres bezczynności regulacyjnej ustawodawcy i rodzaj luki prawnej poddanej ocenie Trybunału Konstytucyjnego. Całkowity brak regulacji danej kwestii (jej jakościowa odmienność od materii unormowanych w zaskarżonym przepisie) traktowany jest jako zaniechanie ustawodawcze (w doktrynie zwane także zaniechaniem właściwym albo absolutnym), nie podlegające kontroli Trybunału. Jej uregulowanie w sposób niepełny (niewystarczający, niekompletny, przy założeniu jakościowej tożsamości brakujących elementów z elementami ujętymi w zaskarżonym przepisie) stanowi zaś pominięcie prawodawcze (zwane także zaniechaniem względnym albo częściowym). Może ono być badane przez Trybunał - jednak tylko wtedy, gdy na poziomie Konstytucji istnieje <norma o treści odpowiadającej normie pominiętej w ustawie kontrolowanej>

(postanowienie z 1 marca 2010 r., sygn. SK 29/08, OTK ZU nr 3/A/2010, poz. 29), czyli w danym obszarze obowiązuje konstytucyjny nakaz uregulowania kwestii pominiętych w określony sposób.

Pomocniczym kryterium stosowanym niekiedy do odróżnienia zaniechania od pominięcia ustawodawczego jest przesłanka celowego i świadomego działania prawodawcy (ustawodawcy): jeżeli dane rozwiązanie zostało w zamierzony sposób pozostawione poza zakresem regulacji, należy je kwalifikować jako zaniechanie ustawodawcze [podkr. wł.] (por. np. wyrok z 8 września 2005 r., sygn. P 17/04, OTK ZU nr 8/A/2005, poz. 90). Wystąpienie pominięć prawodawczych jest natomiast bardziej prawdopodobne w wypadku regulacji sprawiających wrażenie przypadkowych (np. pozostawionych z poprzedniej wersji przepisu), absurdalnych albo oczywiście dysfunkcyjnych (por. np. wyrok z 13 listopada 2007 r., sygn. P 42/06, OTK ZU nr 10/A/2007, poz. 123).

Zastosowanie powyższych reguł podlega jeszcze dalszym obostrzeniom.

Ze względu na wyjątkowy charakter badania przez Trybunał Konstytucyjny pominięć prawodawczych, ewentualne wątpliwości co do zakwalifikowania konkretnych sytuacji należy zawsze rozstrzygać na korzyść zaniechań ustawodawczych (<co do zasady brak regulacji oznacza, że mamy do czynienia z zaniechaniem ustawodawczym> - por. np. postanowienie z 10 października 2012 r., sygn. Ts 38/12, OTK ZU nr 6/B/2012, poz. 535).

Przy ocenie <jakościowej tożsamości> materii pominiętych i unormowanych w zaskarżonym przepisie konieczna jest daleko posunięta ostrożność: <zbyt pochopne «upodobnienie» materii nieunormowanych z tymi, które znalazły swoją wyraźną podstawę w treści badanego przepisu, grozi bowiem każdorazowo postawieniem zarzutu o wykroczenie przez Trybunał Konstytucyjny poza sferę kontroli prawa i uzurpowanie sobie uprawnień o charakterze prawotwórczym> (powołane postanowienie o sygn. SK 17/02).

Skuteczne zakwestionowanie pominięcia prawodawczego wymaga od podmiotu inicjującego postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym także wyjątkowej staranności i zaangażowania. Jak stwierdzono we wspomnianym już wyroku o sygn. K 3/00, <postawione zarzuty muszą być precyzyjne i nie mogą polegać na wskazaniu, że przepis nie zawiera konkretnej regulacji, której istnienie zadowalałoby wnioskodawcę. Gdyby istniała możliwość zaskarżenia przepisu pod zarzutem, iż nie zawiera on regulacji, które w przekonaniu wnioskodawcy winny się w nim znaleźć, każdą ustawę lub dowolny jej przepis można byłoby zaskarżyć w oparciu o tego rodzaju przesłankę negatywną (podkr. wł.). Gdyby ustawodawca uznał za celowe takie ukształtowanie kompetencji Trybunału Konstytucyjnego, zawarłby stosowną normę w Ustawie Zasadniczej (...)>. Dotyczy to w szczególności autorów skarg konstytucyjnych: <Sformułowanie zarzutu pominięcia prawodawczego (w skardze konstytucyjnej) wymaga (...) wykazania związku zachodzącego między treścią przepisu a sposobem naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw. (...) Skarżący nie może domagać się jednak wprowadzenia nowego zakresu normowania, byłaby to bowiem skarga konstytucyjna na zaniechanie prawodawcze (podkr. wł.). Powinien natomiast podnieść, że przepis, którego zakres normowania wykazuje związek ze stawianym przez niego zarzutem, ma zbyt wąski zakres zastosowania. Innymi słowy, skarżący powinien określić normę prawną, która nie znajduje do niego zastosowania, wskazać jej usytuowanie w odpowiedniej jednostce redakcyjnej tekstu prawnego oraz wykazać, że niezastosowanie normy jest wynikiem zbyt wąskiego zakresu jej zastosowania, to z kolei jest źródłem naruszenia jego konstytucyjnych praw> (postanowienie z 8 września 2009 r., sygn. Ts 95/08, OTK ZU nr 5/B/2009, poz. 398).

Powyższe zasady były wielokrotnie operacjonalizowane przez Trybunał Konstytucyjny. Reprezentatywnym przykładem może być postanowienie z 18 czerwca 2013 r., sygn. SK 1/12 (OTK ZU nr 5/A/2013, poz. 70), w którym wskazano, że określona regulacja <może być uznana za zawierającą

unormowanie niepełne w sytuacji, gdy z punktu widzenia zasad konstytucyjnych ma zbyt wąski zakres zastosowania albo pomija treści istotne z punktu widzenia przedmiotu i celu tej regulacji (podkr. wł.). Ocena, czy ustawodawca dopuścił się pominięcia prawodawczego, wymaga więc *a casu ad casum* zbadania danego unormowania w kontekście wzorców i wartości konstytucyjnych, które ze względu na naturę tej regulacji muszą zostać poszerzone o daną kategorię podmiotów lub zachowań. To znaczy, że z norm konstytucyjnych da się odtworzyć wzorzec instytucji prawnej kształtowanej w akcie normatywnym, lecz instytucja w akcie tym ukształtowana konstytucyjnemu wzorcowi nie odpowiada (...). Niezbędnym warunkiem tej analizy jest ustalenie, że w określonej sytuacji zachodzi jakościowa tożsamość materii unormowanych w danym przepisie i tych pozostawionych poza jego zakresem, gdyż zbyt pochopne «upodobnienie» materii nieuregulowanych z materiałami, które znalazły swój wyraz w treści kwestionowanego przepisu, może spowodować wykroczenie przez Trybunał poza sferę kontroli prawa” (op. cit.).

Mając na uwadze powołane wyżej orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego oraz treść skargi konstytucyjnej J. Z. i M. M., należy stwierdzić, iż Skarżący, domagając się uzupełnienia art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. o treści, w Ich ocenie, w tym przepisie pominięte, nie wykazali „wyjątkowej staranności i zaangażowania”.

Wszak „sformułowanie zarzutu pominięcia prawodawczego (w skardze konstytucyjnej) wymaga (...) wykazania związku zachodzącego między treścią przepisu a sposobem naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw (podkr. wł.)” [uzasadnienie postanowienia Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt SK 7/14].

Dla przypomnienia, w ocenie Skarżących, problem, który uniemożliwił Im zainicjowanie, wnioskiem z kwietnia 2021 r., ponownego postępowania o zadośćuczynienie na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, wynika z kategoriernego brzmienia art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., który

zakazuje prowadzenia ponownie postępowania w tej samej sprawie (ujemna przesłanka procesowa - *res iudicata*), w sytuacji, gdy jednocześnie, jak dowodzą Skarżący, ustawa zmieniająca z dnia 16 lipca 1998 r. zezwoliła na to, aby prawomocne orzeczenie wydane przed dniem wejścia w życie tejże ustawy, oddalające żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a ustawy lutowej, nie stanowiło przeszkody do rozpoznania sprawy w oparciu o ponowne żądanie zgłoszone przez osobę represjonowaną, a w razie jej śmierci - przez małżonka, dzieci lub rodziców (*vide* - art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.).

Tym samym, jak dowodzą Skarżący, doszło do **nieuzasadnionego konstytucyjnie zróżnicowania sytuacji** „osób, które złożyły wniosek o zadośćuczynienie przed dniem 14 sierpnia 1998 r. (wejście w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.) i którym wniosek oddalono ze względu na samo przekroczenie terminu o którym mowa w art. 2 ustawy o zmianie ustawy lutowej z dnia 20 lutego 1993 r., w stosunku do osób, które z takim roszczeniem wystąpiły po dniu 14 sierpnia 1998 r.” „co nie daje się uzasadnić (...) w świetle (...) zasady sprawiedliwości społecznej” (skarga konstytucyjna, s. 18). Tego samego argumentu (zróżnicowanie sytuacji wnioskodawców z uwagi na termin złożenia wniosku w kontekście wejścia w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.) Skarżący użyli również jako uzasadnienia rzekomej niezgodności art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., w zaskarżonych zakresach, z pozostałymi wzorcami konstytucyjnej kontroli, w tym między innymi, z zasadą ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa, z zasadą równości wobec prawa oraz z zasadą równej ochrony praw majątkowych (*vide* - skarga konstytucyjna, odpowiednio, s. 11 - 12, s. 14 - 15 i s. 23 - 24).

W związku z powyższym wydaje się, że intencją Skarżących jest uzupełnienie art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. o regulacje wyłączające stosowanie tego przepisu w sytuacjach opisanych w pkt 1 i 2 *petitum* skargi konstytucyjnej, jako że jest to, zdaniem Skarżących, jedyny sposób na uchylenie stanu naruszenia praw

i wolności konstytucyjnych Skarżących przy „ponownym” wnioskowaniu o zadośćuczynienie w związku z represjonowaniem ojca Skarżących - W. Z. przez organy byłego ZSRR.

Owe konieczne, zdaniem Skarżących, do wprowadzenia w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., normy, o czym wcześniej już wspomiano, miałyby zapewnić odstąpienie przez sąd od umorzenia postępowania z powodu zaistnienia ujemnej przesłanki procesowej - *res iudicata* wówczas, gdy przedmiotem postępowania są wnioski składane „ponownie” na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r.:

- **po pierwsze**, „ze względu na fakt, iż uprzednio wniosek oddalono z powodu upływu terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej” z dnia 20 lutego 1993 r.;

- **po drugie**, „ze względu na fakt, iż uprzednie postępowania umarzano z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej określonej w (...) art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. (...), która wystąpiła z tego powodu, iż uprzednio wniosek oddalono ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej” z dnia 20 lutego 1993 r.

Rzecz w tym, że za ową rzekomo niedostateczną (niepełną) treść naruszającą, zdaniem Skarżących, standardy konstytucyjne mógłby ewentualnie odpowiadać - zważywszy na użytą w skardze konstytucyjnej argumentację - co najwyżej **art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r.** Wszak to właśnie ten przepis, a nie przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. wprowadził możliwość ponownego rozpoznania przez sąd żądania odszkodowania lub zadośćuczynienia na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej - żądania, które pierwotnie prawomocnie oddalono - a tylko z przewidzianym w art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. „mechanizmem ponownego rozpoznania wniosku pierwotnie prawomocnie oddalonego” Skarżący łączą zarzut niezgodnego z ustawą zasadniczą zróżnicowania sytuacji podmiotów

(wnioskodawców), w przekonaniu Skarżących, równych. Zróżnicowanie to miałyby polegać na odmiennym potraktowaniu przez ustawodawcę osób składających żądania przed wejściem w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r. i którym wniosek oddalono ze względu na przekroczenie terminu, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. - w porównaniu do osób składających tego rodzaju żądania już po wejściu w życie ustawy zmieniającej z dnia 16 lipca 1998 r., czyli osób składających wnioski przed i po dniu 14 sierpnia 1998 r. (*vide* - skarga konstytucyjna, s. 11 - 12).

Tymczasem regulacja art. 17 k.p.k. dotyczy zupełnie innego zagadnienia, a mianowicie „określonych, **relewantnych sytuacji** (podkr. wł.), z którymi prawo karne procesowe łączy dopuszczalność albo niedopuszczalność postępowania bądź też wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie. Powyższe sytuacje są określane mianem przesłanek procesowych (...). Wymienione w § 1 przesłanki procesowe są ujęte **od strony negatywnej**, gdyż wystąpienie którejkolwiek z nich powoduje, że nie wszczyna się postępowania karnego, a wszczęte umarza” (A. Sakowicz [red.], *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Wyd. 9, Warszawa 2020, System Informacji Prawnej LEGALIS - Wydawnictwo C. H. BECK).

Jedną z takich przesłanek jest powaga rzeczy osądzonej (*res iudicata*), określona w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k.

Jednocześnie trzeba pamiętać o tym, że ustawa zmieniająca z dnia 16 lipca 1998 r., **wprowadziła umożliwiła ponowne rozpatrzenie prawomocnie zakończonych przed jej wejściem w życie spraw o odszkodowanie i zadośćuczynienie, na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, ale nie wszystkich spraw, a tylko tych, w których oddalono żądanie odszkodowania lub zadośćuczynienia, ze względu na to, że represje miały miejsce na ziemiach, które obecnie nie należą do Państwa Polskiego lub miały miejsce poza strefą operacji wojennych albo były stosowane po dniu 8 maja 1945 r.**

Tak więc, wprowadzając nowelizację ustawy lutowej ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r., ustawodawca wprowadził regulację niwelującą prawomocność orzeczeń wydanych pod rządami uprzednio obowiązującego art. 8 ust. 2a ustawy lutowej, ale regulacja ta ma jednak zastosowanie wyłącznie w sytuacji, gdy uprzednio z żądaniem odszkodowania lub zadośćuczynienia wystąpił podmiot niemający cechy określonej w znowelizowanym przepisie (art. 8 ust. 2a ustawy lutowej w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 16 lipca 1998 r.), co stanowiło uprzednio podstawę dla oddalenia jego żądania (*vide* - uzasadnienie cytowanego wcześniej postanowienia z października 2021 r., wydanego przez, orzekający w sprawie Skarżących, sąd drugiej instancji, *op. cit.*).

Z drugiej strony trzeba pamiętać o tym, że ustawa zmieniająca z dnia 16 lipca 1998 r. nie mogła objąć zakresem regulowania **tych wszystkich wniosków** o odszkodowanie i zadośćuczynienie składanych na podstawie art. 8 ust. 2a w związku z art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, niezależnie od podstawy żądania, **które pierwotnie zostały oddalone z uwagi na upływ terminu przedawnienia** określony w art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r.

Wszak upływ terminu przedawnienia uniemożliwia sądowi merytoryczną ocenę roszczeń majątkowych.

K. Pietrzykowski w komentarzu do art. 117 k.c., który to przepis reguluje instytucję przedawnienia roszczeń majątkowych, stwierdził, między innymi, że „[w] judykaturze podkreśla się, że skuteczne podniesienie zarzutu przedawnienia (w sprawie dotyczącej Skarżących, wniosek z marca 1995 r. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne aresztowanie i represjonowanie W. Z. przez organy byłego ZSRR został oddalony przez sąd postanowieniem z listopada 1996 r. z uwagi na treść art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. i **skutecznie podniesiony przez prokuratora zarzut przedawnienia** - przyp. wł.) jest wystarczającą podstawą dla oddalenia powództwa. Nie ma więc potrzeby ustalania, czy zachodzą wszystkie przesłanki materialnoprawne uzasadniające

jego uwzględnienie, a badanie tych przesłanek w takiej sytuacji jest zbędne” (K. Pietrzykowski (red.), *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1 - 449¹⁰*, Wyd. 10, Warszawa 2020).

Trzeba wreszcie dodać, że zdezaktualizowanie się art. 2 ustawy zmieniającej z dnia 20 lutego 1993 r. **nie powoduje utraty prawomocności orzeczeń wydanych na jego podstawie** (*vide* - cytowane wcześniej uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego w sprawie o sygn. akt IV KKN 165/99).

Reasumując, należy dojść do wniosku, że Skarżący nie wykazali, iż zakres normowania art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., **któremu to przepisowi zarzucili zbyt wąski zakres zastosowania**, „wykazuje związek ze stawianymi zarzutami”, co jednocześnie oznacza uchybienie, określone w art. 53 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, obowiązkowi „uzasadnienia zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy (...), ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie”, i - w konsekwencji - konieczność umorzenia postępowania w przedmiocie kontroli zgodności:

1) art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zakresie, w jakim „stwarza konieczność umorzenia postępowania zainicjowanego ponownym wnioskiem złożonym na podstawie (...) art. 8 ust. 2a w zw. z (...) art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1693) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604) ze względu na fakt, iż uprzednio wniosek oddalono z powodu upływu terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za

działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z dnia 20 lutego 1993 r. (Dz. U. Nr 36, poz. 159)”, z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 41 ust. 5 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;

2) art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. zakresie, w jakim „stwarza konieczność umorzenia postępowania zainicjowanego ponownym wnioskiem złożonym na podstawie (...) art. 8 ust. 2a w związku z (...) art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z 2021 r., poz. 1693) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 97, poz. 604) ze względu na fakt, iż uprzednie postępowania umarzano z powodu wystąpienia ujemnej przesłanki procesowej określonej w (...) art. 17 §1 pkt 7 k.p.k. (...), która wystąpiła z tego powodu, iż uprzednio wniosek oddalono ze względu na upływ terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 2 ustawy zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego z dnia 20 lutego 1993 r. (Dz. U. Nr 36, poz. 159)”, z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 41 ust. 5 w związku z art. 32 ust. 1 i art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3, art. 64 ust. 2 i art. 77 ust. 2 Konstytucji - na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym - wobec niedopuszczalności wydania orzeczenia.

Na marginesie należy odnotować, że w piśmie z dnia 11 sierpnia 2023 r. skierowanym do Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o stwierdzenie, że „art. 2 ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 36, poz.

159) jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji RP” (sygnatura akt sprawy w Trybunale Konstytucyjnym to K 13/23).

W tej sprawie (K 13/23), w piśmie procesowym z dnia 14 grudnia 2023 r., Prokurator Generalny przedstawił stanowisko, między innymi, że art. 2 ustawy z dnia 20 lutego 1993 r. zmieniającej ustawę o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 36, poz. 159) **jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.**

Ewentualny wyrok negatoryjny Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 13/23 (stwierdzający niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu) umożliwi Skarżącym w niniejszej sprawie skierowanie wniosku o wznowienie postępowania zainicjowanego wnioskiem J. Z. i M. M. (Skarżących) z kwietnia 2021 r. - na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji.

Z tych wszystkich względów, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego

Robert Pierwond
Zastępca Prokuratora Generalnego